

Nr 43.

Av herr **Petrén**, om anvisande av anslag till den vid 1914 års senare riksdag beslutade anstalten för blinda med komplicerat lyte.

Som bekant beslöt 1914 års senare riksdag på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning att för anordnande genom statens försorg av nödig anstaltsvård för blinda med komplicerat lyte upprätta en för ändamålet erforderlig vårdanstalt samt beviljade för uppförande av därför behövlige byggnader med tillhörande anläggningar å ett av Lunds stad erbjudet tomtområde ett anslag å 521,000 kronor, varav på extra stat för år 1915 anvisades ett belopp av 150,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel låta redan under år 1914 förskottsvis utanordna vad av sistnämnda belopp kunde under året erfordras. I samband härmed beslöt riksdagen vidare bemyndiga Kungl. Maj:t att vid den tid, då den föreslagna statsanstalten trädde i verksamhet, övertaga den nuvarande av drottning Sofias stiftelse ägda, vid Vänersborg belägna anstalten för blinda dövstumma och blinda sinnesslöa med dess samtliga tillgångar.

Som av detta riksdagsbeslut framgår, ifrågasatte riksdagen, att något av de på extra stat för år 1915 sålunda anvisade medlen skulle komma till användning redan under 1914. Emellertid begagnade sig Kungl. Maj:t icke av den sålunda erhållna rättigheten. Tvärtom blev större delen av det å 1915 års stat anvisade beloppet reserverat till år 1916. I statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden 14 januari 1915 anfördes nämligen att det, på grund av rådande ekonomiska förhållanden, vore avsett, att av det för år 1915 anvisade beloppet, 150,000 kronor, endast en mindre del, förslagsvis beräknad till 10,000 kronor, skulle under nämnda år tagas i anspråk, nämligen till vissa förberedande åtgärder för byggnadsarbetets utförande, medan återstoden, 140,000 kronor, skulle reserveras för arbetets fortsatta bedrivande, när

förhållandena ansåges sådant medgiva. Då Kungl. Maj:t icke ansåg några medel utöver sistnämnda belopp vara för byggnadsföretaget erforderliga under år 1916, gjordes vid 1915 års riksdag icke någon framställning om anvisande av någon ytterligare del av det beviljade anslaget. Icke heller i den nu föreliggande statsverkspropositionen har någon dylik framställning blivit gjord, utan är i åttonde huvudtiteln (sid. 350) anfört, att det på grund av nu rådande förhållanden »tyvärr måste anstå ännu någon tid med uppförande av de nybyggnader i Lund, där ifrågakvarande anstalt skall inrymmas».

Då nu den hittills icke anvisade delen av det beviljade anslaget, vilken del utgör 371,000 kronor, givetvis blir fördelad på tvenne riksdagar, skulle det, om icke någon del härav uppföres på 1917 års stat, få till följd, att den sista delen av anslaget skulle bli anvisad först på 1919 års stat och anstalten i fråga alltså tidigast under sistnämnda år kunna vara färdig att tagas i bruk. Ett dylikt fördröjande av anstaltens uppförande vore emellertid i hög grad att beklaga i betraktande av de svåra förhållanden, varunder den nuvarande anstalten i Vänersborg arbetar. Till belysande härav tillåter jag mig att anföra vad anstaltens senast utkomna årsberättelse (för 1914—1915) har att härutinnan meddela:

»Anstaltens svårigheter under väntetiden.

Svårigheterna bliva snart sagt med varje dag större och mera tryckande: lokalerna bliva allt otillräckligare efter hand som alumnernas antal ökas. Deras läge inbördes och de olika byggnadernas avstånd från varandra utgöra alltmera kännbara hinder för verksamhetens rationella ordnande och bedrivande. Anstaltens drift blir genom de 5 olika avdelningarna med deras skilda hushåll med vart och ett sitt kök och sin personal oskäligt dyr. Under nuvarande dyrtid göra dessa svårigheter sig särskilt kännbara, icke minst beträffande bränsle. Både kol och ved måste inköpas för hela vinterns behov, men då utrymmet för desamma är alldeles otillräckligt, måste förråden till stor del ligga ute under bar himmel.

Lokalernas olämplighet och otillräcklighet göra arbetet olidligt tungt, ja omöjligt i vissa fall. Ett bevis härför är lärarinnornas otillfredsställande hälsotillstånd i flera fall, ty, oaktat det ansträngande arbete, som här fordras, kunna flera av dem varken natt eller dag få den vila och det lugn, som är nödvändigt, emedan deras rum äro be-

lägna omedelbart intill de rum, som användas av eleverna. Särskilt vid arbetshemmet i Grästorp hava lärarinnorna länge lidit av det bullersamma grannskapet till deras rum. Det är därför nödvändigt att för deras likasom för nattsköterskans räkning hyra bostadsrum i ett närbeläget hus. Därigenom kan dock den fördelen för arbetshemmet vinnas, att utrymme här kan beredas för ytterligare 5 à 6 elever, som böra överflyttas från skolan och där lämna plats för yngre 'skolbarn'.

Det har framkastats den frågan, huruvida anstalten under nämnda svåra förhållanden bör taga emot flera elever — eller — om de icke kunde vänta tills de nya planerade byggnaderna bleve färdiga. De barn, som sålunda skulle avvisas, komme därigenom att förlora en dyrbar tid, ty ju *yngre* sådana vanlottade äro vid inträdet i anstalten, desto *mindre svårt* är det att uppfostra och undervisa dem. Som regel gäller redan att de i allmänhet komma in för sent och det bleve ännu värre, om därtill anstalten skulle nödgas avvisa dem av brist på utrymme, då de äntligen blivit anmälda till intagande.

Skulle denna regel hava tillämpats redan förut, då förhållandena proportionsvis icke varit mindre svåra, ehuru allt då gick i mindre skala, skulle mer än ett hundratal av de 140 blinda, som här för närvarande åtnjuta vård, uppfostran och undervisning, ännu framläpa sin sorgliga tillvaro i inre och yttre mörker och elände. Därifrån hava de räddats genom att sändas till denna anstalt, vars uppgift det är, att med kristlig kärlek, genom undervisning och arbete fostra dem till i viss mån samhällsnyttiga människor, eller där deras sorgliga tillstånd hindrar en sådan utveckling, ägna dem lämplig vård och bereda dem en mänsklig tillvaro.»

Som av det anförda framgår är anstalten för närvarande fördelad å icke mindre än 5 lägenheter, nämligen *för skolan* (som för närvarande har 51 elever) *två*, därav en större för ändamålet uppförd belägen invid staden och en mindre förhyrd (i närheten av denna byggnad), *för asylen likaledes två*, nämligen respektive manbyggnader till de utanför Vänersborg belägna egendomarna Lyckhem och Fredriksberg, av vilka den förra rymmer 37, den senare 20 platser, samt *för arbetshemmet* (som för närvarande har 36 elever) *en*, vilken utgöres av en i Grästorp förhyrd byggnad, då lokaler härför icke kunde erhållas i eller i närheten av Vänersborg. Därjämte har emellertid sedan sistlidne höst särskild våning hyrts för lärarinnorna och nattsköterskan vid arbetshemmet, men likväl äro dettas lokaler för trånga för det i detsamma

intagna antalet, varför man är betänkt på ytterligare utvidgning av arbetshemmet i Grästorp.

Hela antalet å anstalten intagna utgör — såsom ovan anförda siffror utvisa — för det närvarande icke mindre än 144 och skiljer sig sålunda föga från det antal (160 å 170), för vilket de byggnader, det vid 1914 års senare riksdag beviljade anslaget avsåge, äro beräknade. Sistnämnda beläggningssiffra torde därför inom ett par år vara uppnådd, då elevantalet brukat ökas med cirka ett tiotal för varje år. Ty att i avvaktan på anstaltens övertagande av staten helt upphöra med nyintagningar, låter sig av i den ovan citerade årsberättelsen anförda humanitetsskäl svårligen göra. Årligen bliva åtskilliga elever å blindanstalterna vid Tomtebodas och Växjö utgallrade, enär de på grund av sin låga intellektuella ståndpunkt icke kunna följa med undervisningen därstädes, och hänvisade till drottning Sofias stiftelse. Skulle nu dessa blinda barn icke kunna bli mottagna här under de närmaste åren, skulle emellertid därav bli följd, att den ålder, inom vilken mottaglighet för undervisning och utbildning i allmänhet förefinnes, när fråga är om barn av här ifrågavarande art, i mångt fall skulle vara överskriden, när anstaltsvård omsider erhöles. Skall anstalten alltjämt kunna fylla den uppgift, som ställes på densamma, bli för den skull svårigheterna i lokalt hänseende allt större för varje år, som går. Det är därför i hög grad önskvärt, att den nya anstalten för blinda med komplicerat lyte, blir verklighet fortast möjligt.

Därtill kommer ännu ett skäl mot ett ytterligare uppskjutande av uppförandet av denna anstalt. Föreståndarinnan vid drottning Sofias stiftelse, fru Elisabeth Anrep-Nordin, som är banbrytare å området, i det den nuvarande anstalten tillkommit på hennes initiativ, inträder under förra hälften av år 1917 i den ålder (60 år) då hon äger rättighet att erhålla pension, och i betraktande därav att hennes krafter under senare år tidtals varit ganska nedsatta av överansträngning och bekymmer för anstalten, är det osäkert, om hennes hälsa kommer att tillåta henne att begagna sig av eventuellt tillstånd att stanna i tjänst de ytterligare 5 år, som därpå återstå, till dess hon uppnått den ålder (65 år), då hon under alla förhållanden är *skyldig* avgå. Det är emellertid av stor vikt, att anstalten såväl under själva organisationstiden som den första verksamhetstiden har tillgång till fru Nordins stora erfarenhet och varma intresse för uppgiften. Det vore därför att beklaga, om anstalten icke bleve färdig, medan fru Nordin — som i övrigt både varit medlem av den kommission, vilken utarbetat förslaget

till den nya anstalten, och nu är medlem uti den för densamma utsedda byggnadsnämnden — ännu är i tjänst.

I anslutning till vad här ovan blivit anfört får jag alltså hemställa,

att riksdagen ville av det vid 1914 års senare riksdag beviljade anslaget å 521,000 kronor till en anstalt för blinda med komplicerat lyte å extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 150,000 kronor.

Stockholm den 27 januari 1916.

Alfred Petré.
